

Raahen kaupungin väestönsuojelusuunnitelma

Versio 1.0

Hyväksytty:

Raahen kaupunginvaltuusto 15.11.2021

Raahen kaupunginhallitus 4.10.2021

Versionhallinta

Muutospäivä	Muutos	Muutoksen tekijä
4.10.2021	Versio 1.0 julkiseksi asiakirjaksi tarvittavat muutokset	Kari Väyrynen
20.9.2021	Versio 1.0	Kari Väyrynen
16.9.2021	Jokilaaksojen pelastuslaitoksen Joni Kinnusen huomiot	Kari Väyrynen
13.9.2021	Versio 0.72 muutokset Pohjois- nen21-valmiusharjoituksesta	Kari Väyrynen
7.9.2021	Versio 0.71 luku 3.5 ja 3.6	Jarkko Vimpari
12.8.2021	Versio 0.7 luku 3 ja luku 4	Kari Väyrynen
16.2.2021	Yhteiset muutokset	Työryhmä
12.1.2021	Yhteiset muutokset	Työryhmä
16.11.2020	Pohjan tarkistaminen	Kari Väyrynen/Erja Mattila
19.10.2020	Raahen väestösuojelusuunni- telman pohja	Erja Mattila

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
2 Väestönsuojelun perusteet.....	5
2.1 Väestönsuojelun määrittely.....	5
2.2 Kansallinen säädöspohja.....	7
2.2.1 Toimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen	8
2.2.2 Järjestämis- ja varautumisvastuu	9
2.2.3 Sisäministeriön rooli	10
2.2.4 Pelastustoimen viranomaisten rooli.....	10
2.2.5 Muiden järjestämisvastuussa olevien toimijoiden rooli.....	11
2.3 Kansainvälisyyttä edustava tunnus ja väestönsuojelun tunnus.....	11
2.4 VSS-materiaali.....	12
3 Kunnan tehtävät	13
3.1 Kunnan hallinto poikkeusoloissa	13
3.2 Kunnan johtokeskus.....	14
3.3 Kunnallisten muodostelmien perustaminen	14
3.4 Väestön huollon järjestäminen.....	15
3.5 Puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet	16
3.6 Laboratoriopalveluiden tuottajat	16
4 Varaukset	16
4.1 Henkilövaraukset ja varautumistehtävien rekisteri	17
4.2 Rakennusvaraukset.....	18
4.3 Ajoneuvo- ja työkaluvaraukset.....	18
Liitteet.....	19

1 Johdanto

Jokilaaksojen pelastuslaitos on laatinut oman väestönsuojelusuunnitelman (12/2020), jossa on kuvattu Jokilaaksojen pelastustoimialueen väestönsuojelujärjestelyt. Suunnitelma on laadittu valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvien pelastustoimen humanitaaristen tehtävien suorittamisen tukemista varten. Väestönsuojelusuunnitelma on toimitettu kaikkiin pelastustoimialueen kuntiin.

Suunnitelmaan on kuvattu väestönsuojelun toimintaorganisaatio ja sen perustamisen yleisjärjestelyt sekä se, miten pelastustoimen alaisen väestönsuojeluorganisaation valmiuden säätely tapahtuu. Suunnitelmasta löytyy kuvaus siitä, miten väestönsuojelun johtamisen on suunniteltu tapahtuvan ja miten yhteydenpito pelastustoimen väestönsuojeluorganisaation ja kunnan johtokeskuksen välillä tapahtuu. Suunnitelmaan on kuvattu vaihtoehtoiset mallit väestön suojaamiseksi, väestön varoittamisen järjestelyt sekä tiedottamisen toteuttaminen aseellisissa poikkeusoloissa.

Toimialojen palvelut ja niiden jatkuvuus huomioidaan toimialakohtaisissa valmiussuunnitelmissa sotilaallisen voimankäytön tilanteissa.

2 Väestönsuojelun perusteet

2.1 Väestönsuojelun määrittely

Kansallisessa lainsäädännössä väestönsuojelulla viitataan suppeaan väestönsuojelun käsitteeseen eli se on rajoitettu koskemaan aseellista toimintaa. Väestönsuojelutehtäviin voidaan määrätä myös valmiuslain 3 §:n 4 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa eli erityisen vakavassa suuronnettomuudessa ja sen välittömässä jälkitilassa ¹.

Väestönsuojelulla tarkoitetaan Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan (82/1980) 61 artiklassa luoteltuja humanitäärisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on **siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja sen auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luomien eloonjäämiselle**. Nämä tehtävät ovat:

- hälytystoiminta
- evakuointi
- suojista huolehtiminen
- pimennystoimenpiteiden hoito
- pelastustoiminta
- lääkintähuolto, mukaan lukien ensiapu ja hengellinen huolto
- sammutustoiminta
- vaarallisten aineiden tiedustelu ja merkitseminen
- puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet
- tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu
- osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueilla
- välttämättömien julkisten palvelujen kiireinen kuntoon saattaminen
- surmansa saaneista huolehtiminen
- avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämiseksi
- edellä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet, mukaan lukien suunnittelu ja järjestely.

Väestönsuojeluorganisaatiolla tarkoitetaan selkkauksen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen valtuuttamaa tai asettamaa laitosta tai muuta yksikköä, joka hoitaa nimenomaa ja pelkästään yllä mainittuja tehtäviä. *Väestönsuojeluorganisaation henkilöstöllä*

¹ Valmiuslaki 116 §

tarkoitetaan selkkauksen osapuolen yksinomaan yllä mainittuja tehtäviä hoitamaan nimittämiä henkilöitä, mukaan lukien osapuolen yksinomaan kyseisen organisaation hallintotehtäviin nimeämät henkilöt. *Väestönsuojeluorganisaation materiaalilla* tarkoitetaan varusteita, tarvikkeita ja kulkuneuvoja, joita kyseinen organisaatio käyttää yllä mainittujen tehtävien suorittamiseen.² Valtuutus voidaan ulottaa myös laitoksiin, järjestöihin ja henkilöihin, jotka eivät ole varsinaisen väestönsuojeluorganisaation jäseniä, mutta suorittavat viranomaisten antamia tehtäviä niiden valvonnassa. Väestönsuojelun määritelmän ja soveltamisalan rajoissa Geneven I lisäpöytäkirja jättää kunkin valtion itse ratkaistavaksi, missä laajuudessa eri viranomaisia ja toimintoja alistetaan väestönsuojeluhallinnolle.³

Valtion ja kunnan vastuulla olevaa väestönsuojelua kutsutaan yleiseksi väestönsuojeluksi. Yleisenä väestönsuojeluna toteutettavista toimenpiteistä vastaa lähtökohtaisesti asianomainen viranomainen ja kukin hallinnonalan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Kukin viranomainen vastaa osaltaan Geneven sopimuksen ja hallinnonalaan koskevan lainsäädäntönsä mukaisesti varautumisesta yleiseen väestönsuojeluun.

Taulukko 1 Geneven sopimusten mukaiset väestönsuojelutehtävät, toimijat ja säädösperusta

Väestönsuojelutehtävä	Toimija	Säädösperusta
Hälytystoiminta	SM / hätäkeskuslaitos / puolustusvoimat / pelastuslaitos / kunnat	Laki hätäkeskustoiminnasta / perustuslaki / valmiuslaki
Evakuointi	VN / SM / ELY-keskukset / pelastuslaitos / kunnat / puolustusvoimat	Pelastuslaki / kuntalaki / puolustustilalaki / valmiuslaki
Suojista huolehtiminen	Kiinteistön omistaja / puolustusvoimat	Puolustuslaki / pelastusasetus
Pimennystoimenpiteiden hoito	Kiinteistön omistaja / puolustusvoimat	Puolustustilalaki
Pelastustoiminta	Pelastuslaitos	Pelastuslaki / valmiuslaki

² Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirja

³ Parkkari 2018, 170–171

Väestönsuojelutehtävä	Toimija	Säädösperusta
Lääkintähuolto, mukaan lukien ensiapu ja hengellinen huolto	Sosiaali- ja terveystoimikunta / pelastuslaitos / seurakunnat	Terveystoimilaki / sosiaalihuoltolaki
Sammutustoiminta	Pelastuslaitos / puolustusvoimat	Pelastuslaki / valmiuslaki / laki puolustusvoimista
Vaarallisten aineiden tiedustelu ja merkitseminen	Puolustusvoimat / pelastuslaitos	Puolustustilalaki / pelastuslaki
Puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet	Ympäristöviranomaiset / puolustusvoimat / kunnat / pelastuslaitos	Pelastuslaki / valmiuslaki / ympäristönsuojelulaki
Tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu	Valtio / kunnat	Terveystoimilaki / sosiaalihuoltolaki
Osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueilla	Poliisi / puolustusvoimat	Poliisilaki / puolustustilalaki
Välttämättömien julkisten palvelujen kiireinen kuntoon saattaminen	Kunnat	Valmiuslaki / kuntalaki
Surmansa saaneista huolehtiminen	THL / puolustusvoimat / seurakunnat / kunnat	Laki ja asetus kuolemansyyn selvittämisestä
Avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämiseksi	Valtio / kunnat / pelastuslaitos	Toimialakohtaiset lait / valmiuslaki

2.2 Kansallinen säädöspohja

- Pelastuslaki (379/2011, 1353/2018)
 - o 10 luku: Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus
 - o 11 luku: Väestönsuojelijat
- Valmiuslaki (1552/2011)
- Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirja (82/1980)

- Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
- Valtioneuvoston asetus väestönsuojista (408/2011)
- Valtioneuvoston asetus väestönsuojista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 3 §:n pykälän muuttamisesta (1378/2018)
- Valtioneuvoston asetus väestönsuojan laitteista ja varusteista (409/2011)
- Laki eräiden kansainvälisten suojattujen tunnusten käytöstä (947/1979)
- Laki vaaratiedotteesta (466/2012)

2.2.1 Toimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönotosta säädetään valmiuslain 2 luvussa (6–11 §).

Laissa säädetään:

- toimivaltuuksien soveltamisen aloittamisesta
- toimivaltuuksien soveltamisen aloittamisesta kiireellisessä tapauksessa
- toimivaltuuksien käytön jatkamisesta
- jatkamisasetuksen soveltamisesta
- jälkitarkastuksesta
- toimivaltasäännösten soveltamisen päättymisestä.

Yksinkertaistettu menetelmäkuvaus valmiuslain käyttöönotosta on 5-portainen. Valmiuslainsäädäntöön kuuluvat valmiuslain lisäksi puolustustilalaki (1083/1991), minkä lisäksi eräillä aloilla on säädetty poikkeusoloja koskevia säännöksiä.

1. Valmistelu valtioneuvostossa
 - a. Lisätoimivaltuuksien tarve ja arvio poikkeusolojen toteamisesta
 - b. Valtioneuvoston johto ja virkamiehet
 - c. Ennakointi ja koordinointi
2. Valtioneuvoston yhteistoiminta tasavallan presidentin kanssa
 - a. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteinen kokous tai muu tilanteen mukainen yhteistoiminnan muoto
 - b. Poikkeusolojen ja niiden perusteiden toteaminen
 - c. Poikkeusoloista johtuvien, kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista koskevien kansainvälisten ilmoitusten antaminen
3. Valtioneuvoston yleisistunto
 - a. Päätös poikkeusolojen ja niiden perusteen toteamisesta
 - b. Käyttöönottoasetus, joka toimitetaan välittömästi eduskuntaan
 - c. Poikkeusolojen toteaminen ja käyttöönottoasetus esitellään yleisistunnolle valtioneuvoston kansliasta
 - d. Päätös poikkeusoloista johtuvien, kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista koskevien kansainvälisten ilmoitusten antamisesta; päätös esitellään ulkoministeriöstä
4. Käyttöönottoasetuksen eduskuntakäsittely

- a. Lisätoimivaltuuksien käyttöönottoasetusta aletaan soveltaa eduskunnan hyväksymässä muodossa (valmiuslain 6 §)
 - b. Poikkeuksellisesti kiireelliset lisätoimivaltuudet sisältävää asetusta voidaan soveltaa jo ennen eduskuntakäsittelyä; asetusta on kumottava osittain tai kokonaan jos eduskunta niin päättää (valmiuslain 7 §)
5. Soveltamisasetusten antaminen
- a. Soveltamisasetusten oikeusperustana käyttöönottoasetuksella valtioneuvostolle osoitetut valmiuslaissa yksilöidyt lisätoimivaltuudet
 - b. Soveltamisasetukset antaa joko valtioneuvoston yleisistunto tai ministeriön sen mukaan kuin valmiuslaissa säädetään
 - c. Yleisistunnolle soveltamisasetus esitellään siitä ministeriöstä, jolle asia sisällöltään kuuluu
 - d. Soveltamisasetukset välittömästi eduskunnalle jälkitarkastusta varten; eduskunta päättää, onko asetukset kumottava (valmiuslain 10 §) ⁴

2.2.2 Järjestämis- ja varautumisvastuu

Julkishallinnon vastuulla olevaan väestönsuojeluun varautuminen perustuu valmiuslain 12 §:n varautumisvelvollisuuteen ja pelastuslain siirtymäsäännöksen (1353/2018) 65 §:n *Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa* -lainkohtaan.

- Valmiuslaki 12 §: julkishallinnon toimijoiden tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.
- Pelastuslaki 65 §: viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Valtion ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

⁴ Valtioneuvoston kanslia 2017

2.2.3 Sisäministeriön rooli

Sisäministeriö johtaa ja koordinoi väestönsuojelun kansallisia järjestelyitä. Sisäministeriön toimivallasta säädetään valmiuslaissa, pelastuslaissa ja valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta ^{5 6 7}.

Sisäministeriölle on pidätetty oikeus valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa tilapäisesti päätöksellään velvoittaa pelastustoimen tehtäviä hoitavan viranomaisen huolehtimaan muistakin velvollisuuksista ja tehtävistä sekä päätöksellään muuttaa pelastuslaissa tarkoitettujen pelastusviranomaisten sekä 1 momentissa tarkoitettujen johtokeskusten ja väestönsuojelumuodostelmien johto- ja alistussuhteita, jos se on välttämätöntä pelastustoimen hoitamisen turvaamiseksi. ⁸ Sisäministeriö huolehtii myös väestön siirtymisen yleisjohdosta ⁹. Lisäksi sisäministeriö on toimivaltainen määrittämään, mitä henkilöitä, materiaaleja ja tiloja Geneven yleissopimusten mukainen suojelelu koskee ¹⁰.

2.2.4 Pelastustoimen viranomaisten rooli

Pelastuslain soveltamisalasäännöksen mukaisesti pelastustoimen viranomaiset huolehtivat toimialaansa kuuluvista väestönsuojelutehtävistä ¹¹. Muiden hallinnonalojen Geneven sopimusten mukaiset tehtävät toteutetaan asianomaisten viranomaisten toimesta ja pelastuslain mukaisesti yhteistyössä pelastustoimen viranomaisten kanssa ¹². Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

1. huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista
2. kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin
3. huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta
4. varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen sekä
5. huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä ¹³.

⁵ Valmiuslaki 13 §

⁶ Pelastuslaki 23 §

⁷ Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 4 §

⁸ Valmiuslaki 120 §

⁹ Valmiuslaki 121 §

¹⁰ Pelastuslaki 65 §

¹¹ Pelastuslaki 2 §

¹² Parkkari 2018, 170

¹³ Pelastuslaki 64 §

2.2.5 Muiden järjestämisvastuussa olevien toimijoiden rooli

Kaikkien niiden julkishallinnollisten toimijoiden, joilla on väestönsuojeluun varautumiseen liittyviä, on pelastuslain siirtymäsäännöksen mukaan laadittava tarvittavat suunnitelmat. Väestönsuojelun järjestämisvastuu on pelastuslain nojalla pelastustoimen viranomaisten ohella myös sosiaali- ja terveystieteiden ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla (ELY).

Sosiaali- ja terveystieteiden ja hallinnonalan laitokset vastaavat niitä koskevista sää-
döksissä määrätyn työnjaon mukaisesti ensihoitopalvelun järjestämisestä sekä psyko-
sosiaalisen tuen palveluista sekä valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön majoituk-
sesta, muonituksesta ja muusta huollosta ja siirretyn väestön tilapäisestä majoittami-
sesta¹⁴.

Liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset (ELY-keskus) ja hallinnonalan laitok-
set huolehtivat liikenneväylien käytön yhteistoimintakysymyksistä ja kuljetusten järjes-
tämisestä valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettua väestön siirtämisestä 15. ELY-keskuksen
vastuut ja tehtävät väestönsuojelussa on kuvattu pelastuslaitoksen väestönsuojelusuun-
nitelmassa.

2.3 Kansainvälisoikeudellinen suoja ja väestönsuojelun tunnus

Väestönsuojelun kansainvälisoikeudellinen erityisasema on määritelty Geneven yleisso-
pimusten I lisäpöytäkirjassa. Väestönsuojelun tehtävä ei rajoitu ainoastaan siviiliväestön
ja -omaisuuden suojeluun, vaan kattaa myös *avustamisen elintärkeiden kohteiden säi-
lyttämisessä sekä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet*. Väestönsuojelun
nauttiman erikoissuojelun piiriin kuuluvat väestönsuojat, siviiliväestön evakuointi- ja
joukkomajoituskeskukset, evakuointikuljetukset ja kuljetusvälineet sekä palo-, pelastus-
, raivaus- ja korjausyksiköt ja niiden laitteisto. Selkkausten osapuolten velvollisuus on
suojella ja avustaa väestönsuojelulaitoksia.¹⁶

Väestönsuojelu voi toimia tiettyyn rajaan saakka yhteistoiminnassa sotilasviranomais-
ten kanssa, kunhan taustalla on yksinomaan siviiliväestön avustaminen ja suojeleminen. Sopi-
musmääräykset sallivat jopa aseellisen itsepuolustuksen. I lisäpöytäkirja suosittaa, että
aseistus rajoittuisi ainoastaan lyhyen kantaman käsiaseisiin, jotta mitään sekaannusta
taistelijoihin ei syntyisi.¹⁷ Väestönsuojelun nauttiman erityissuojelun edellytyksenä on,

¹⁴ Pelastuslaki 65 §

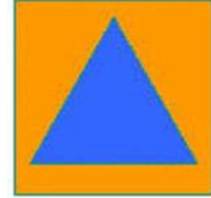
¹⁵ Pelastuslaki 65 §

¹⁶ Parkkari 2018, 169

¹⁷ Parkkari 2018, 169

etteivät siviiliväestö ja väestönsuojeluhenkilöstö millään tavoin osallistu varsinaisiin vihollisuuksiin tai vihollista vahingoittavaan toimintaan. Jos niin tapahtuu, lakkaa vastapuolen suojeluvollisuus välittömästi, kuitenkin vasta sitten, kun ensin on annettu varoitus, joka jätetty huomioonottamatta.¹⁸

Väestönsuojelulle on vahvistettu oma kansainvälinen tunnus, joka on oranssivärisellä pohjalla oleva tasasivuinen sininen kolmio. Suojamerkki osoittaa väestönsuojeluorganisaation toiminnot sekä kohteet ja toimii väestön opasteena kohteista, joista saa suojaa ja apua. Väestönsuojeluorganisaation kuuluvat, joille suojelua halutaan, tulee voida tunnistaa suojamerkistä sekä käyttäen tarvittaessa lisämerkintöjä ja merkinantoja. Merkin luvaton käyttäminen on kiellettyä eikä sen suojassa saa harjoittaa minkäänlaista sotilaallista tai muuta vastapuolelle haitallista toimintaa. Väärinkäytösten ilmetessä suojelu lakkaa.¹⁹

2.4 VSS-materiaali

Väestönsuojelun tunnuksena käytetään sinistä tasasivuista kolmiota oranssilla pohjalla. Väestönsuojelumateriaali ja -tilat nauttivat aseellisissa selkkauksissa suojelua. Sisäministeriö päättää asianomaisen ministeriön tai alueen pelastusviranomaisen esityksestä, mitä materiaaleja ja tiloja tarkoitettu suojelu koskee.

Väestönsuoja sekä väestönsuojavälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa²⁰. Väestönsuojan laitteita ja tuotteita koskevien materiaalien vaatimuksista on säädetty valtioneuvoston asetuksessa²¹. Talon väestönsuojan suojelumateriaalin materiaaliluettelo on julkaistu esimerkiksi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) toimesta.

¹⁸ Parkkari 2018, 172

¹⁹ Parkkari 2018, 173–174

²⁰ Pelastuslaki 76 §

²¹ Valtioneuvoston asetuksessa väestönsuojan laitteista ja varusteista (409/2011)

3 Kunnan tehtävät

Pelastuslain 65 §:n siirtymäsäännöksen tarkistusvelvollisuus koskee kuntaa, sillä kunnalla on väestönsuojeluun varautumisen tehtäviä, joten kunta on velvollinen laatimaan tarpeelliset suunnitelmat pelastuslaitoksen johdolla. Kunnalle kuuluvat Geneven sopimusten mukaiset väestönsuojelutehtävät on kuvattu aiemmin tässä asiakirjassa (taulukko 1).

Kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista. Kukin viranomainen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta. 22

Kunta ottaa huomioon Valmiuslain 3 §:n mukaiset poikkeusolojen velvoitteet normaaliolojen toiminnoissa.

3.1 Kunnan hallinto poikkeusoloissa

Valmiuslaissa on kunnan hallinnosta poikkeusoloissa (valmiuslaki (1552/2011) 108 §). Poikkeusolot huomioidaan tarvittavilta osin kaupungin hallintosäännössä.

Sen estämättä, mitä kuntalain (365/1995) 54 §:n 4 momentissa säädetään, valtuusto voidaan poikkeusoloissa kutsua koolle välittömästi. Valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet valtuutetuista on läsnä.

Jos valtuustoa ei saada koolle päätösvaltaisena ja painavat syyt edellyttävät välitöntä päätöksentekoa, kunnanhallituksella on oikeus päättää niistä asioista, jotka koskevat kunnan hallinnon järjestämistä, johto- ja hallintosääntöä, toimivallan siirtämistä, talousarviota ja veroja sekä muista valtuuston päätettäväksi säädetyistä asioista.

Kunnanhallituksen on mahdollisimman pian saatettava 2 momentissa tarkoitetut päätökset valtuuston päätettäväksi. Kunnanhallituksen päätös on voimassa, kunnes valtuusto on päättänyt asiasta.

²² Pelastuslaki 65 §

Mitä tässä pykälässä säädetään kunnasta, koskee myös kuntayhtymää.

KuntaL 365/1995 on kumottu L:lla 410/2015, kts. KuntaL 410/2015 94 § 4 mom.

3.2 Kunnan johtokeskus

Kunnalla ei ole velvoitetta ylläpitää johtokeskusta. Suojatiloissa olevan johtokeskuksen rakentamispäätös pohjautuu valmiuslain varautumisveloitteen puitteissa tehtävään kunnan arvioon uhkista ja siitä, edellyttääkö tehtävien hoitaminen suojatiloissa olevaa johtokeskusta.

Normaaliolojen Raahen kaupungin johtopaikassa johtamistoiminta voidaan käynnistää yhdessä tunnissa. Poikkeusoloja varten olevassa johtopaikassa johtamistoiminta voidaan käynnistää poikkeusoloissa 12 tunnin kuluessa perustamismääräyksestä. Kaupunginjohtaja tai hänen sijaisensa voi päättää johtokeskuksen perustamisesta.

Johtokeskuksen työjärjestys on liitteessä 1. Johtokeskuksen varustus ja johtokeskukseen siirryttäessä mukaan otettava materiaali ovat liitteessä 2. Jokaiselle johtokeskuksen henkilölle on varattu valmiussuunnitelmat ja tarvittava muu ohjeistus sähköisinä ja paperisina.

Kunnan johtokeskus ei ole pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatiolle alisteinen elin. Kunnan johtokeskuksen tehtävänä on johtaa kunnan toimintoja sekä vastata välttämättömien julkisten palvelujen kuntoon saattamisesta. Kunnan johtokeskuksen ohella kunnassa voi toimia myös suojelupiirin ja/tai -lohkon johtokeskus, jotka ovat osa pelastuslaitoksen väestönsuojelun johtamisjärjestelmää. Suojelulohkojen ja -piirien johtokeskusten sijainnit, johtamistoiminta ja yhteydenpito kunnan johtokeskukseen ovat kuvattuina pelastuslaitoksen väestönsuojelusuunnitelmassa.

3.3 Kunnallisten muodostelmien perustaminen

Valmiuslaki velvoittaa 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa pelastustoimen viranomaiset ja kunnat perustamaan väestön suojaamiseksi ja väestönsuojelun tehostamiseksi johtokeskuksia sekä sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä tai muita näihin rinnastettavia väestön suojaamiseksi välttämättömiä tehtäviä varten väestönsuojelumuodostelmia²³. Erikseen perustettavien muodostelmien mitoituksesta, vahvuuksista, kalustosta, materiaalista tai käyttöperiaatteista ei ole tarkempia säädöksiä.

²³ Valmiuslaki 120 §

Erikseen perustettavat väestönsuojelumuodostelmat alistetaan pelastustoimen väestönsuojeluorganisaation alaisuuteen ja niiden johtaminen sekä varustaminen ovat kuvattuina pelastuslaitoksen väestönsuojelusuunnitelmassa. Raahen kaupungilla on rai-vaus- ja rakentamisryhmät sekä muonitusryhmät, joiden johtaminen ja varustaminen pitää olla kuvattu toimialakohtaisissa valmiussuunnitelmissa. Yhteistyötä voidaan tehdä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

Henkilöllä saa olla vain yksi suunniteltu rooli väestönsuojeluorganisaatiossa. Henkilöllä voi olla suunniteltu rooli:

1. kunnan johtokeskuksessa tai muussa kunnan kriittisessä toiminnossa;
2. suojelulohkon tai -piirin johtokeskuksessa tai
3. erikseen perustettavassa väestönsuojelumuodostelmassa.

3.4 Väestön huollon järjestäminen

Väestön perushuollon järjestäminen kuuluu sosiaalihuoltolain nojalla kunnalliselle sosiaaliviranomaiselle. Valmiuslain mukainen varautumisvelvollisuus ja pelastuslain mukainen yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumiseen koskettavat myös kunnallisia sosiaaliviranomaisia. Psykososiaalisen tuen palvelut ja valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön majoitus, muonitus ja muu huolto ja siirretyn väestön tilapäin majoittaminen tulee olla suunniteltuna toimivaltaisten viranomaisten toimesta.^{24 25}

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän valmiussuunnitelmassa on seutukunnan sosiaali- ja terveystoimen järjestelyt väestön perushuollon ja psykososiaalisen tuen tarjoamisesta poikkeusoloissa kunnan vakituiselle väestölle ja kuntaan siirrettävälle evakuoitavalle väestölle.

Kunta valmistautuu tarjoamaan palvelut omalle ja vastaanotettavalle väestölle, joka on 25 prosenttia kunnan väkiluvusta valmiuslain 121 §:n nojalla. Raahen kaupungin evakuointisuunnitelma on liitteessä 3.

²⁴ Valmiuslaki 12 §

²⁵ Pelastuslaki 65 § sa

3.5 Puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet

Juomaveden laatua seuraavat paikalliset vesiyhtiöt. Raahen kaupungin tapauksessa toimijoina ovat Raahen Vesi Oy ja Vihannin Vesi Oy. Yhtiöillä on omat suunnitelmat ja valvontarutiinit. Veden jakelun häiriintyessä avuksi otetaan muun muassa pelastusviranomaisia.

Öljyvahinko tai vastaavissa tilanteissa pelastuslaitos hoitaa vahingon akuutin torjunnan ja kiireellisissä tapauksissa myös pelastuslaitos aloittaa myös puhdistusta. Lisäksi iltaisin ja viikonloppuisin on Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksella (ELY) päivystyspuhelin öljyvahinkojen varalle. Jälkitorjunta ja puhdistus ovat kuitenkin kunnan vastuulla. Raahessa vastuu näiden töiden teettämisestä on teknisen keskuksen johtajalla. Saastuneiden maa-alueiden tapauksessa näytteenottoon ja laboratoriotesteihin käytetään ulkopuolista ostopalvelua. Varsinaiset kaivuutyöt voidaan tehdä itse tai ostaa urakoitsijoilta. Kaupungin omien ympäristösuojeluviranomaisten lisäksi toimintaa valvoo myös ELY-keskus.

Kriisitilanteissa ympäristötarkastajat karsivat tavanomaisia luvitus- ja valvontatehtäviä keskittyen kulloinkin akuutin hädän torjuntaan ja vaikutusten minimointiin.

3.6 Laboratoriopalveluiden tuottajat

Raahen kaupungilla ei ole omaa laboratoriota. Normaali- ja poikkeusoloissa palvelut ostetaan ulkopuolisilta toimijoilta. Tällä hetkellä ympäristöterveydenhuolto ostetaan Kalajoen kaupungilta. Heilläkään ei ole omaa laboratoriota, vaan heidän ja Raahen ympäristötarkastajien ottamat näytteet lähetetään ulkopuoliseen sopimuslaboratorioon analysoitavaksi.

Laboratoriopalvelut kilpailutetaan säännöllisesti ja toiminta keskitetään näihin sopimuslaboratorioihin. Akuutissa hätätilanteissa joitakin ympäristöön liittyviä analysointeja voidaan tehdä SSAB:n Raahen tehtaalla, mutta lähtökohtaisesti kyseiset laboratoriot ovat tehtaan omiin tarpeisiin.

4 Varaukset

Kaupungin johtaja vastaa kaupungin henkilö-, rakennus- sekä ajoneuvo- ja työkonevarauksien esittämisestä asianomaisille viranomaisille. Kaikki varaukset tarkistetaan tarvittaessa tai vähintään viiden vuoden välein, niin etteivät varaukset raukea.

4.1 Henkilövaraukset ja varautumistehtävien rekisteri

Kunta voi varata (VAP) henkilöstönsä jäseniä kriittisiä töitä varten myös poikkeusoloissa. Tällöin työntekijän sodanajan tehtävä on toimia työnantajansa palveluksessa. Varaushakemuksen tekee työnantaja. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun aluetoimisto ratkaisee asevelvollisia koskevat varaushakemukset.²⁶

Siviilipalvelukeskus ratkaisee siviilipalvelusvelvollisia koskevat varaushakemukset²⁷.

Raahen kaupungissa on varattu viisi (5) henkilöä, jotka pelastuslaitos voi sijoittaa tarvittaessa oman väestönsuojeluorganisaationsa johtokeskuksiin.

Pelastuslaitoksella on oikeus pitää pelastuslain 92 §:n mukaista varautumistehtävien rekisteriä²⁸. Varautumistehtävien rekisteri toimii ikään kuin työkaluna valmiuslain 116 §:n mukaiselle pelastuslaitoksen velvollisuudelle huolehtia oman (poikkeusolojen) organisaationsa suunnittelusta ja, jonka mukaan pelastuslaitokset ylläpitävät rekisteriä ja varautuvat esittämään nämä henkilöt väestönsuojelutehtäviin. Rekisteri tulee olla luotuna ennen mahdollisia poikkeusoloja ja se osoitetaan tarvittaessa sisäministeriölle. Rekisteriin tulee viedä minimissään kaikki ne henkilöt, jotka eivät ole palvelusuhteessa pelastuslaitokseen, mutta joita pelastuslaitos on suunnitellut hyödyntävänsä mahdollisissa väestönsuojelutehtävissä. Rekisteriin viedään kaikki ne henkilöt, jotka eivät ole palvelusuhteessa pelastuslaitokseen, riippumatta siitä, onko henkilölle saatu vapautus VAP-menettelyllä. Rekisteriin saadaan tallentaa henkilön nimi, syntymäaika, henkilötunnus, siviilisäätty, ammatti, koulutus, osoite, muut yhteystiedot, tiedot ajokortista sekä tieto henkilön huollettavina olevien lasten lukumäärästä. Varautumistehtävien henkilörekisterissä olevat tiedot ovat tarkistettava vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä tai tarkistuksesta taikka poistettava.²⁹

Jokilaaksojen pelastuslaitos vastaa suojelupiirien johtokeskusten johto- sekä asiantuntijahenkilöstön viemisestä varautumistehtävien rekisteriin ja mahdollisesta VAP-menettelystä.

Kunnat vastaavat valmiuslain 116 §:n mukaisiin väestönsuojelutehtäviin suunniteltujen henkilöiden viemisestä omaan varautumistehtävien rekisteriinsä ja mahdollisesta VAP-menettelystä. Kunnalla on oikeus ylläpitää varautumistehtävien rekisteriä³⁰. Jokilaaksojen pelastustoimialueen kunnat pitävät harkintansa mukaan omaa varautumistehtävien

²⁶ Asevelvollisuuslaki (1438/2007) 89 §

²⁷ Siviilipalveluslaki (1446/2007) 67 §

²⁸ Pelastuslaki 46 §

²⁹ Pelastuslaki 92 §

³⁰ Pelastuslaki 46 §

rekisteriä. Rekisterissä olevat tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten pelastuslaitokselle ja pelastusviranomaiselle³¹.

Kaikissa henkilöiden varaamisissa ja viemisissä varautumistehtävien rekisteriin tulee huomioida, ettei päällekkäisvarausta synny.

Määräys väestönsuojelutehtävään voidaan antaa ainoastaan valmiuslain 3 §:n 1, 2 ja 4 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa. Tarkemmat säännökset väestönsuojeluvollisuuden täyttymisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.³² Asiakirjapohja väestönsuojelutehtävään määrittämiseen suunnitellaan valmiuden tehostamisen yhteydessä. Määräys väestönsuojelutehtävään on oltava osoitettavissa väestönsuojelutehtävää hoitaessa.

4.2 Rakennusvaraukset

Rakennusvaraukset tulee osoittaa Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun aluetoimistolle. Kunta on velvollinen käymään itse keskustelut rakennusvarauksista puolustusvoimien kanssa. Jokilaaksojen pelastuslaitos on saanut varaushakemuksen päätöksen (6/2021) väestön siirtämiseen tarvittavien järjestely-, evakuointi- ja kokoontumiskeskusten sijainneista. Väestön siirtämiseen varatut tilat kirjattu asiakirjan liitteeseen 3. Jokilaaksojen pelastuslaitos on tiedottanut varaushakemuksen tuloksesta alueen sosiaali- ja terveys-toimijoita, jotka vastaavat väestön siirtämiseen tarvittavien tilojen hallinnoinnista.

4.3 Ajoneuvo- ja työkonevaraukset

Kunta ei voi hoitaa ajoneuvo- ja työkonevaraamista HVO Extranet -portaalin ATV-menettelyn kautta, koska kunnat eivät ole Huoltovarmuusorganisaation jäseniä. Tilanne arvioidaan uudelleen, kun sote- ja maakuntauudistukset on saatu tehtyä. Kunnan ajoneuvo- ja varaustarpeet huomioidaan kuitenkin ATV-menettelyssä ja kukin ELY-keskus kirjaa ne menettelyyn omalla alueellaan. Ajoneuvo- ja työkonevaraukset hoidetaan keskistetyksi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen KULO-virkamiehen (kuljetusten ohjausyksikkö) kautta.

³¹ Pelastuslaki 92 §

³² Valmiuslaki 116 §

Liitteet

Liite 1. Johtokeskuksen työjärjestys (salassa pidettävä)

Liite 2. Johtokeskuksen varustus (salassa pidettävä)

Liite 3. Evakuointisuunnitelma (salassa pidettävä)